

protestanten, die nog steeds veelal zitten in de tegenstelling van Koninkrijk Gods en aardse koninkrijk — ook bij Rome gaat nog altijd de lijn door die bij Augustinus begon. Daar wordt dat ook openbaar in de suprematie van de Kerk over den Staat. Bij elkaar genomen is dit voldoende bewijs van de betekenis van Augustinus. En tegelijk blijkt, dat de Middeleeuwen ons weinig verder (echter wel verder van huis) gebracht hebben. Tegenover dit nog ongebroken standpunt van Rome kwam de Reformatie te staan.

L.

H. J. W.

UIT DE SCHRIFT

Vervolg, toch geen herhaling.

Maar Jezus antwoordde en zeide tot hen: „Gij dwaalt, niet wetende de Schriften, noch de kracht Gods“.

Matth. 22: 29.

Het is niet zonder opzet, dat de Sadduceën, na den intocht van Jezus te Jeruzalem komen met het vraagstuk van de opstanding der dooden. Deze Sadduceën zijn onder Israël de verhumaniseerde Joden, de groote bewonderaars van de Griekse beschaving, de vrienden van het Romeinsche Rijk, de mensen van de voorzichtige politiek, waarmee zij zich trachten te handhaven in de veranderende tijdsomstandigheden. En wanneer deze mensen van de hooge Joodsche aristocratie, deze verfijnde beschavingsmensen, zich met den Nazarener bemoeien, dan moet daar wel een bijzondere reden voor zijn. En deze is voor hen hierin gelegen, dat zij Jezus hebben zien komen — zooals zij dat zeggen — van woorden tot daden. De Nazarener gaat beginnen. En dat betekent voor hun besef wapengeweld en oproer, om alzoo het z.g. eeuwige vrede van den Messias te vestigen. En daarin zien zij versterking van hun voorzichtige politiek, vernietiging van hun positie, verlies van de Romeinsche verbond.

En waar „de geheele wereld Hem naloopt“ en alle mensen vol van Jezus' optreden zijn, daar zullen zij nu trachten Hem voor aller oogen in Zijn onbetrouwbaarheid, in Zijn volksmisleiding ten toon te stellen. En wel ten aanzien van dat teere puntje, waar het bij dat „ewig“ vrede om gaat, n.l. de opstanding der dooden. Zij zullen „bewijzen“, dat er geen opstanding der dooden is, en dat dus daarmee heel de verwachting van een Messiaansche vrede, waarin men zal aanzitten met Abraham, Izak en Jacob, naar het rijk der fabelen wordt verwezen, ja dat daardoor ook iemand, die zich als Messias opwerpt, niets anders kan zijn dan een verleider, die speculeert op de verwachting van eenvoudige, naïve mensen.

Zoo zullen zij Jezus onmogelijk maken bij de schare. Hij kan niet eens beginnen aan punt één van Zijn program: een eeuwige vrede, want dat vrede moet stranden op het feit, dat er geen opstanding der dooden is. Immers opstanding betekent wederkomen, en wederkomen betekent vervolgen, weer hetzelfde doen, wat men eenmaal gedaan heeft. En weer hetzelfde doen is onmogelijk, want hoe moet het dan... En dan volgt dat prachtig in elkaar gezette verhaal: „Mozes heeft gezegd...“. Als er een opstanding der dooden is, hoe moet het dan met een vrouw, die zeven mannen heeft gehad? Hoe moet het dan — want nu zijn de voorbeelden maar voor het grijpen — met iemand, die vele huizen en akkers heeft bezeten, of met een, die vele schulden heeft nagelaten? Opstanding is wederkomen, en wederkomen is vervolgen, en vervolgen is weer hetzelfde doen. Maar wie neemt alle afgebroken draden weer op en wie herstelt dat hopeloos verward afgebroken aardsche leven? Opstanding is immers een onmogelijk ding? En als er geen opstanding is, hoe wilt Gij dan een „ewig“ vrede stichten, hoe kunt Gij U dan als Messias bij het volk aandienen? Heel die Messiaansche verwachting schrompelt toch weg onder de kritiek van het nuchtere denken?

En deze Sadduceën kunnen rekenen op een aandachtig gehoor. Het is maar niet een theologisch dispuut, dat de man van de straat niet interesseert, maar dit gaat hun allen aan, want hiermede staat of valt heel de Messiaansche verwachting van Israël: de opstanding uit de dooden, opdat men met Abraham, Izak en Jacob de glorie erve van de „stad, die fundamenten heeft“.

Voor het forum van het menselijk denken is dus de opstanding een onmogelijk ding, want, zoo zegt het soevereine denken van den mensch, opstanding is wederkomen, en wederkomen is vervolgen, en vervolgen is weer hetzelfde doen. En dat nu is onbestaanbaar. Wat zal Jezus nu antwoorden? En zie, Hij antwoordt: „Gij dwaalt, niet wetende de Schriften, noch de kracht Gods“. Opstanding is wel wederkomen, maar wederkomen is nog niet weer hetzelfde doen. God, Die een God der levenden

is, bewaart de levenscontinu van de Zijnen in den dood en Hij laat de Zijnen bij het wederkomen vinden de wereld der eeuwigheid, waarin de mensch niet meer huwt, niet meer zaait, niet meer eet. Dus de Heere kent het probleem niet bij de opstanding der dooden: wiens vrouw is zij, wiens akker is dit, wiens goud is dat, omdat Hij alle dingen nieuw maakt. De Heere heeft het probleem niet, hoe alle draden weer opgenomen zullen worden, opdat er een vervolg zij, want Hij roept een wereld, die nog geen oog gezien, geen oor gehoord en geen menschenhart bedacht heeft. Daarom hetgeen onmogelijk is bij de menschen dat is mogelijk bij God.

Deze Sadduceën hebben hun denken laten heerschen over de Schriften, en zij leven bij wat mogelijk is bij de menschen. Nu zien zij het graf van Abraham als een voor altijd gesloten graf, en het aardsche leven van dezen patriarch als voor eeuwig voorbij. En nu kunnen zij niet meer de kracht Gods, waardoor de Heere de dooden kan levend maken, en de levenscontinu der Zijnen bewaren kan, waardoor het wonder kan plaats grijpen, dat dezelfde mensch wederkomt uit het rijk der dooden, en zijn dienst van God vervolg op een nieuwe wereld, onder geheel nieuwe verhoudingen. Een wonder, dat niemand heeft kunnen bedenken, maar dat mogelijk is bij Hem, Die een God der levenden is. En nu meenen zij met hun denken Jezus in Zijn armoede ten toon te stellen, maar juist hun denken schrompelt weg onder de majesteit van Hem, Die in een punt des tijds roepen kan de wereld der eeuwigheid, zoodat iemand vandaag in het graf kan gaan, terwijl zijn leven hopeloos verward schijnt af te breken en reeds morgen uit de dooden kan opstaan, om de wereld der eeuwigheid te vinden, zonder zijn levenscontinu verbroken te zien, zonder één onderbreking gekend te hebben in het dienen van God. Daarom durft Jezus, de Schriften wetende en de kracht Gods, over dat teere puntje, waar het op aankomt, gerust te spreken, en wel waar iedereen bij staat. En Hij durft ook gerust te sterven, want God zal Zijn levenscontinu bewaren en tevens Hem maken tot een levendmakenden Geest. En Hij zal een ieder, die in Hem gelooft, het eeuwige leven schenken, het wonder, dat de levenscontinu bewaard blijft, ook in den tijdelijken dood, ook bij de opstanding der dooden. Een levenscontinu, waarbij de mensch eerst God gediend heeft in deze wereld, en Hem daarna dient in de wereld der eeuwigheid, en achteraf mag zien, dat het alles één dienst is, zonder onderbreking, één dienst in verbondsverkeer met God, Die een God der levenden is.

Ik geloof de opstanding des vleesch. Dat is wederkomen, en vervolgen den éénen dienst van God. Maar deze één dienst van God betekent niet altijd weer hetzelfde doen. Neen, ook deze dienst komt van heerlijkheid tot heerlijkheid, zij komt tot haar pleroma, haar volheid. Hoe, dat weet ik niet, maar ik heb mijn denkmoelijkheden prijsgegeven voor den rijkdom der openbaring in Jezus Christus.

II.

v. d. B.

KERKELUK LEVEN

„Het verbond Gods“. (VII)

Verleden week brachten we er bezwaar tegen in, dat prof. Aalders, juist op één der „kardinale“ punten van zijn betoog, heel zoekt in de these, dat er een zekere tegenstrijdigheid is tusschen „wezen“ en „verschijning“ van het verbond.

Het doet ons genoegen, dat we in dezelfde week, waarin ons artikel verscheen, van de hand van prof. dr V. Hepp in „Credo“ — we zullen maar een andere terminologie bezigen, dan onze hooggeachte collega, anders moesten we zeggen: een bepaald persoon in zeker kerkelijk blad — eveneens de opmerking lezen, dat van werkelijke tegenstrijdigheid in Gods werk niet te spreken valt. Een nieuwe illustratie bij mijn bewering, dat, ds J. Douma van Britsum (zie vorige week) ten spijt, het niet goed is, in 1939 tot de synode te zeggen: de zaak is doodeenvoudig, spreek maar uit, wat ik zoo denk. Een predikant wijst me op „dr A. Kuyper, „Calvinisme en Reviste“, bl. 29, waaraan ik ds Douma wel eens wil herinneren, in de hoop, dat ook de Friezen zullen luisteren:

„Ten derde sluit het Calvinisme in zijn komen tot belijdenis elk individualisme en sectorialisme volstandig uit. Niemand vertrouwt zijn eigen stem, en dan eerst wagen ze het, om uit de volle borst hun overtuiging te doen klinken, zoo ze weten, dat gelijke stem ook uit het hart hunner broederen in alle kerken en landen spreekt. Eerst als ze spreken, dat de één Geest van God, uit hetzelfde Woord van God, allerwegen een gelijke overtuiging gewerkt heeft in het hart van allen, die met hen zich in dezelfde strooming voortbewegen, gevoelen ze zich gerechtigd om, niet maar privaat, maar in naam der kerk van Christus te belijden, en alzo schrijft nu diezelfde belijdenis te formuleeren, die eerst op den brandstapel door het martelaarsbloed hunner broederen bezegeld is“ (28/9)... „En ten vierde zij er op gewezen, dat de Calvinisten nooit tot het te boek stellen van hun belijdenis zijn over-

gegaan, dan nadat en in zoover de verlichting des Heiligen Geestes hun den zin van Gods Woord op de betwiste punten klaarlijk had doen onderscheiden. Van wat ge bij de enthousiasten van alle gading vindt, dat ze, op mystieke, onklare gegevens afgaande, al vast maar beginnen met hun bijzondere inzichten in schrift te brengen, speelt ge bij de Calvinisten niets. Veeleer staan ze in het geloof, dat ook de Theologie een dienare van Gods is... en gaan deswege dan eerst tot spreken over, als deze Godgewijde Theologie tot genoegzame rijpheid van ontwikkeling is gekomen, om hun het spreken in klaren, helderen trant mogelijk te maken.“ (29, vgl. 36/7.)

In den laatsten volzin is wel zoo het een en ander nader te overwegen, geloof ik. Maar het citaat is toch voldoende voor het „Friesch Kerkblad“ als waarachtig, die zoo maar een formule (verbond met de uitverkorenen) wil vastgelegd zien, welke van alle in onze belijdenis en liturgische formulieren neergelegde uitspraken afwijkt. Waar haalt men den moed vandaan? Zeker niet uit de formulieren zelf, want zooals Heyns in het verleden week reeds genoemde, en thans hier doorgegeven citaat opmerkt, drukken deze zich anders uit:

„In dit Doopsformulier dan zien wij, dat over hetgeen de doop beteekent en verzegelt aldoor in 't algemeen wordt gesproken, zoodat wie zich houdt aan 'tgeen er staat, aan te nemen heeft, dat wat de doop gezegd wordt te beteekenen en te verzegelen, hij dat naar de leer van het Formulier beteekent voor en verzegelt aan elk kind, dat naar de ordinantie Gods den Doop ontvangt, hoofd voor hoofd.“

Zoo in 't algemeen wordt er gesproken in de beschrijving van het eerste stuk van de leer des Doops, n.l. hoe de Doop ons wijst op onze onreinheid, onze verdoemelijkheid voor God. „Ten eerste“, zoo heet het, „dat wij met onze kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn...“ „Wij en onze kinderen“. Hier spreekt de gemeente zooals zij daar is, de geloovigen en hun zaad. Wij en onze kinderen in 't algemeen. Wel, hiermee kan ieder vrede hebben. Elk zal volgaarne toestemmen, dat dit werkelijk elke doopeling geldt hoofd voor hoofd, dit in zonden ontvangen en geboren worden, dit kinderen des toorns zijn, etc.

Maar met diezelfde algemeenheid gaat het ook in het tweede stuk voort: „Want als wij gedoopt worden in den Naam des Vaders, zoo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwige Verbond der genade opricht“, etc. Waar is het bewijs, dat hier alleen aan de uitverkorenen moet gedacht worden? Immers elke aanduiding, dat het hier niet evenzeer elk die gedoopt wordt hoofd voor hoofd geldt, ontbreekt. En als hier in het tweede stuk niet diezelfde algemeenheid hoofd voor hoofd bedoeld wordt als in het eerste stuk, dan is dit zeer misleidend, vooral omdat de gepastheid van die algemeenheid in het eerste stuk aanstonds in het oog moest springen. En dat in een stuk als dit! Dan is het een onvergeeflijke fout, dat men na de algemeenheid in het eerste stuk, die blijkbaar zoo algemeen bedoeld moest wezen, in het tweede stuk niet even aangeduid heeft, dat men hier die algemeenheid niet zoo algemeen moest nemen, niet als hoofd voor hoofd moest opvatten, maar dat men hier slechts aan de uitverkorenen had te denken, en die algemeenheid had te verstaan „van de soort en niet van de individuen“ of „naar het oordeel der liefde“. Inderdaad, dat ware een fout zoo grof, dat zij in een Formulier als dit, een der drie oudsten, dat over zoveel schijven geloopt heeft, dat eer het te Dordt 1618 geaprobeerd werd, den strijd met de Wederdoopers mee doorleefd had, welke de vaderen voorzichtigheid in hun uitdrukkingen en verklaringen geleerd had, eenvoudig ondenkbaar is.

Daarom zonder eenigen twijfel dezelfde betekenis die wij heeft waar het geldt in zonden ontvangen en geboren zijn, in het eerste stuk, diezelfde betekenis heeft wij ook in het tweede stuk, n.l. hoofd voor hoofd, waar het heet: „Want als wij gedoopt worden in den Naam des Vaders, zoo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een EEUWIG verbond der genade opricht“.

Derhalve naar de officiële leer der Geref. Kerken is het Verbond der Genade niet opgericht „alleen met de uitverkorenen“, maar met „ons en onze kinderen“, en dat verbond met ons en onze kinderen opgericht is niet een tijdelijk verbond, of eenig ander aanhangsel, maar een eeuwige verbond, het verbond. Zij hebben deel aan het wezen van het verbond.

Evenzoo wordt in de aanspraak aan de ouders dezen op het hart gedrukt, dat „de Doop een ordening Gods is“ om ons en ons zaad Gods verbond te verzegelen en ze dus bepaaldelijk den Doop tot dat einde hebben te gebruiken. Maar hoe zou het Formulier zoo kunnen spreken, als het slechts in de uitverkorenen bondelingen erkende, en het dus voor de ouders onmogelijk was te weten of hun kinderen in het verbond waren, en dus Gods verbond wel aan hen mocht en kon verzegeld worden.

En eindelijk als Partijen te willen noemen God de Vader ter eene zijde, en Christus en de uitverkorenen in Hem ter andere zijde, zooals de Westminsterse Catechismus het heeft, zou met ons Doopsformulier in het geheel niet accordeeren. Immers ons Formulier noemt in het tweede stuk van de leer des Doops duidelijk genoeg de Drieënige God, Vader, Zoon en H. Geest enerzijds tegenover de bondelingen „ons en onze kinderen“ anderzijds. Alzo Christus komt daar niet voor als Partij tegenover den Vader; maar als partij naast den Vader en den H. Geest, en derhalve geheel aan de andere zijde. Het zou voor ons moeilijk gaan om dien Catechismus van Westminster te aanvaarden en ons Doopsformulier te houden. Er zijn er geweest, die juist vanwege deze verbondleer dien Catechismus hoven onze eigen Belijdenisschriften genoemd hebben. Geen wonder ook!

De Heidelb. Catechismus geeft in vraag 71 als grond voor den kinderdoop op, dat de jonge

kinderen in Gods v. grepen z. der geloov. Gods verbond wassen. E. dat hoofd worden ze.

Dit „alzo“ in de verbot oprichten tu en zijn zaad bondsoprich als met Alm volwassene vigen worde waarheid a de eersten

Met „volw wassene ge ger reeds h hier uit he sloten word Maar zuller dan moeten luidt dan o de verlossin geloof werk gezegd wor beleden we het verbond en dus hoe aan de h „niet minde staat de Co schouwing“ nen, als te inwendig v strekking. T alleen met deren in t en hetzelfde schaduw te dat wat ge deren werl dosis inle die besehou schelding in aan alle jor in het verb dat van vo deel hebben verbonds ev Dit is dus l schelding n De Catechis verbond gel weten.

De taal v DENIS is d de kind doopen, bonds te Israels b loften, d zijn. — H geloovigen het verbond behooren ge aanduiding, voor den ee ander, of kinderen w dit bedoeld, thans in ee omschreven

— Onze Ned alleen met genade met hoofd voor

Van bijz tijdenis op hebben wij zelf in Ger die het tee daarmee re schouwen, Gen. 17 is de openm hoof voor tijdenis op Geref. Ker anders gev geestelijk g verkorenen hoofd voor nog geheel van kracht voor den Abraham's zaad besne der geloov worden.

De DORD op vijf hoc Remonstrat nes dus h uitdrukking geeft, hoe bedoelen h verbondsk word bel Gods uit hetwelk loovige maardo bonds, begrepe ouders ligheid